

ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ*

Правни факултет за
привреду и правосуђе

Нови Сад

ДРАГАН ПАШИЋ

Адвокат

Београд

УДК 343.8(497.11)

Прегледни рад

Примљен: 01.09.2017

Одобрен: 25.09.2017

Страна: 375-388

УСЛОВНА ОСУДА СА ЗАШТИТНИМ НАДЗОРОМ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ СРБИЈЕ

Сажетак: Условна осуда са заштитним надзором има за циљ појачан утицај на учиниоца током времена проверавања. Заштитним надзором настоји се надоместити основна замерка француско-белгијском систему условне осуде, а то је одсуство било какве помоћи осуђеном током трајања времена проверавања. Условном осудом са заштитним надзором постиже се одређени вид третмана на слободи. Ако је условна осуда, као мера упозорења уз претњу казном, специјалнопревентивна мера, која рачуна на снаге и могућности самог учиниоца да он без помоћи са стране, током рока проверавања, води уредан живот, условна је осуда са заштитним надзором, с обзиром на целокупни свој садржај, свакако и више од тога. Својим обавезама и налозима, који се намећу учиниоцу, она уједно одређује и обим ангажовања повереника за заштитни надзор. Она представља својеврсни третман осуђеника на слободи и тиме је комплетна специјалнопревентивна мера.

Кључне речи: условна осуда са заштитним надзором, изрицање условне осуде, садржина заштитног надзора, третман на слободи

Уводна разматрања

Условна осуда са заштитним надзором прихваћена је у наше кривично законодавство још Кривичним законом Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.¹ Условна осуда са заштитним надзором представља посебну врсту условне осуде код које су обједињени елементи и англо-америчког и француско-белгијског система условне осуде. Условна осуда са заштитним надзором је други облик или модалитет у односу на „обичну“ условну осуду, уведен са циљем да се умање разлике између француско-белгијског и анагло-

* jdragojlovic@pravni-fakultet.info

¹ Одређени вид заштитног надзора помиње се и у Кривичном закону Краљевине Југославије и то у члану 68 став 2. Исто тако и у новели Кривичног законика из 1959. године помиње се одређени вид надзора који се може изрећи само према млађим пунолетним лицима. Међутим тек Кривичним законом СФРЈ из 1976. године могућност примене заштитног надзора је проширена и на сва пунолетна лица.

америчког система условне осуде.² Реч је о кривичној санкцији код које се одлаже извршење утврђене казне за одређено време уз истовремено стављање учиниоца дела под заштитни надзор. Циљ надзора је да се осуђенику приликом трајања времена проверавања пружи одређени вид помоћи и подршке, како се он не би вратио вршењу кривичних дела.

Условна осуда са заштитним надзором не представља посебну, самосталну кривичну санкцију што произилази и из њеног законског одређења.³ Наиме, законодавац није посебно одредио услове за њено изрицање, сврху која се њоме жели постићи, основе за опозивање, већ су они исти као код „обичне“ условне осуде. У односу на „обичну“ условну осуду, где се од учиниоца тражи само да се суздржава од вршења кривичних дела и испуњење наметнутих обавеза од стране суда (накнада штете, повраћај ствари, и сл.), код условне осуде за заштитним надзором се од учиниоца очекује да учествује и поштује обавезе које му наметне повереничка служба, а које се састоје у пружању помоћи и вршењу надзора.

Када су испуњени услови, суд се може одлучити или за изрицање условне осуде, или за изрицање условне осуде са заштитним надзором. Обична условна осуда је намењена оним учиниоцима чије се поправљање може остварити и самим упозорењем уз претњу казном, док примена условне осуде са заштитним надзором претпоставља да је, уз ову претњу, потребно учиниоца ставити под један режим који обухвата законом предвиђене мере помоћи, старања, надзора и заштите.

Предности и недостаци условне осуде са заштитним надзором

Основни циљ и сврха условне осуде са заштитним надзором је да се према учиниоцу лакшег кривичног дела код којег се са сигурношћу не може очекивати да неће наставити са вршењем кривичних дела, не примени краткотрајна казна затвора, већ да му се пружи одређена помоћ и надзор на слободи, како би кориговао своје понашање и вратио се у потпуности животу који је у складу са кривичноправним нормама. Сврха извршења заштитног надзора уз условну осуду је „да се осуђена особа не искључи из друштва, већ да уз помоћ и надзор друштвене заједнице, добровољно, личним поступцима, радом и односом према уклањању штетних последица изазваних учињеним делом, развије свест и одговорност о штетности свога понашања које га је довело у критичну ситуацију“.⁴

² Željko Horvatić, *Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom u novom jugoslovenskom krivičnom pravu, Naša zakonitost*, Zagreb, 32 (16), 1978., стр. 29-39.

³ Неки аутори као на пример Слободанка Константиновић-Вилић и Миомира Костић сматрају да условна осуда са заштитним надзором није само варијанта условне осуде, већ посебна кривична санкције. Засебност ове кривичне санкције како истичу ауторке састоји се у посебном начину њене примене и заштитном надзору: Слободанка Константиновић-Вилић, Миомира Костић, *Пенологија*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2011., стр. 266.

⁴ Slobodan Uzelac, *Zaštitni nadzor – metodika socijalno-pedagoškog rada*, Globus i ERF, Zagreb, 2002, str. 39.

Како је казна затвора кривична санкција која трпи критике од самог настанка, друштво дуго времена трага за њеним супститутом.⁵ Наиме, иако дуги низ година трпи извесне критике, казна затвора је и даље кривична санкција коју познају сва савремена кривична законодавства и која је као кривична санкција прописана за највећи број кривичних дела. Управо у напред изнетом се налази и прва позитивна страна условне осуде са заштитним надзором, а то је смањење примене краткотрајних казни затвора. У том смислу, у литератури се најчешће могу издвојити следеће предности, односно разлози за примену условне осуде са заштитним надзором:⁶

- знатно се елиминише физичка и психолошка деградација осуђених;
- битно се хуманизује рехабилитациони процес;
- знатно су мањи трошкови извршења него у затвору (10-20 пута);
- веће су могућности за рад на случају него у затворским условима;
- пробација не носи са собом велике ризике, за неке случајеве није нужно ангажовање квалификованог особља – посебних службеника већ едукативних волонтера из локалних заједница.

Иако је условна осуда, а самим тим и условна осуда са заштитним надзором кривична санкција која је показала позитивне резултате у многим савременим законодавствима, постоје и теоретичари који износе одређене слабости и недостатке ове кривичне санкције.

Као највећа критика и слабост условне осуде са заштитним надзором истиче се одсуство генералне превенције код ове кривичне санкције. Критичари и опоненти ове санкције истицали су да она чак стимулише учиниоце лакших кривичних дела, да се свако рађа са правом да некажњено учини једно лакше кривично дело.⁷ Међутим, сматрамо да су овакви ставови када је реч о условној осуди са заштитним надзором неодрживи. Најпре, условна осуда је кривична санкција код које се пре свега остварују циљеви специјалне превенције, али се свакако не могу негирати и циљеви генералне превенције. У том смислу, ма колико условна осуда са заштитним надзором било често изрицана кривична санкција, за њено изрицање је потребно да буду испуњени законом прописани услови. Такође, и у случају испуњења законом прописаних услова суд не мора изрећи ову кривичну санкцију. Изрицање условне осуде је факултативно, те суд у сваком конкретном случају цени оправданост њеног изрицања. Такође, случају изрицања условне осуде, учинилац је свестан да ће у случају неиспуњења наметнутих обавеза од стране суда, као и у случају лошег понашања и не придржавања обавеза из заштитног надзора, условна осуда бити опозвана, а утврђена казна изречена. Уважавајући претходно изнето, сматрамо да изнети аргументи који оспоравају оправданост прописивања и изрицања условне осуде, ипак не могу бити прихваћени.

⁵ Више у: Зоран Стевановић, Јасмина Игравки, Алтернативне санкције и пробацијски систем у Србији, *Правна ријеч*, 10 (37), 2013, стр. 339-352.

⁶ Зоран Илић, Заштитни надзор условно осуђених лица – алтернатива која обећава у: Весна Жунић-Павловић *et. al.* (уредници) *Превенција и третман поремећаја понашања*, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, Београд, 2010, стр. 224.

⁷ Иван Ђокић, Условна осуда, (22. 07. 2017.) преузето са:

http://www.harmonius.org/sr/publikacije/clanci/ivan-djokic/Uslovna_osuda.pdf, стр. 191.

Следећи приговор који се односи на условну осуду подразумева присуство неједнаких третмана учинилаца кривичних дела, односно неједнакост грађана пред законом. Ово схватање односи се на случајеве када у извршењу неког кривичног дела учествује више особа, па се тада неке изриче условна осуда а друге безусловна казна. Међутим, познато је да степен кривичне одговорности код два или више кривично одговорних лица не може бити подједнако исти, па је стога и потпуно оправдано да се једном учиниоцу изрекне условна, а другом безусловна казна.⁸ Као један од приговора условне осуде са заштитним надзором истиче се и немогућност њене адекватне примене. У том смислу, посебно се наглашава одсуство услова за њену практичну примену који подразумевају одсуство адекватне стручне службе и органа⁹ који су задужени за примену заштитног надзора. Наиме, ови приговори су дуго времени била на месту јер је у Србији за примену заштитног надзора, дуго био задужен Центар за социјални рад (орган старатељства). Међутим, нови Закон о извршењу кривичних санкција¹⁰ у том погледу прописује другачије решење. Новим Законом прописано је да се извршење заштитног надзора поверава Управи за извршење заводских санкција Министарства правде, која ће имати посебне службенике (поверенике) за извршење условне осуде са заштитним надзором. Основни циљ деловања повереничке службе је пружање помоћи осуђеним лицима који своју санкцију издржавају на слободи, као и успешна социјална интеграција осуђене особе.

Услови за изрицање условне осуде са заштитним надзором

Онда када суд процени да се са сигурношћу не може очекивати да ће се осуђеник на слободи добро понашати и да неће наставити са криминалним активностима, може изрећи условну осуду са заштитним надзором. На тај начин ће се осуђенику пружити потребна помоћ која се састоји у активном деловању повереничке службе. Овде није реч о учиниоцу код којег се са релативном сигурношћу може очекивати да ће сама претња казном бити довољна да убудуће не врши кривична дела, већ је то учинилац код којег се, с обзиром на његову личност, раније владање, природу и околности извршеног дела, с основом може очекивати, додуше уз пружање помоћи и вршења надзора над њим, да више неће вршити кривична дела и да ће се на тај начин боље остварити сврха условне осуде.¹¹ Па тако у члану 72 став 1 Кривичног законика¹² (у даљем тексту КЗ-а) прописано је да када изрекне условну осуду, суд може одредити да се учинилац стави под заштитни надзор, ако се, с обзиром на његову

---

⁸ Зоран Илић, *op. cit.* стр. 225.

⁹ Више у: Lana Milivojević, Roman Tomašković, Sustav probacije u Republici Hrvatskoj i alternative kazni zatvora, *Policajska sigurnost*, 20 (1), 2011, стр. 47-58.

¹⁰ Закон о извршењу кривичних санкција, *Сл. гласник РС*, бр. 55/14.

¹¹ Зоран Стојановић, Условна осуда са заштитним надзором са аспекта предстојеће примене, *Правни живот*, 28 (10), 1979, стр. 18.

¹² Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09 и 121/12, 104/13, 108/14, 94/16.

личност, ранији живот, држање после извршеног кривичног дела, а нарочито његовог односа према жртви кривичног дела и околности извршења кривичног дела, може очекивати да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде. Дакле, може се закључити да приликом изрицања условне осуде са заштитним надзором постоје и сви услови за изрицање обичне условне осуде, али суд се одлучује за изрицање условне осуде са заштитним надзором јер сматра да ће се тако постићи и остварити боља сврха кажњавања. Професор Зоран Стојановић сматра да се може поставити питање зашто онда уопште одређивати заштитни надзор само ради тога да би се боље остварила сврха условне осуде, кад би она и без тога била остварена. Одговор се може тражити у томе, да се нешто повећан ризик, од поновног вршења кривичног дела, може смањити одређивањем заштитног надзора.¹³

Условна осуда са заштитним надзором изрећи ће се онда када постоји одређена сумња у учиниоца и његове способности да се суздржи од криминалних радњи током времена проверавања, ако би био препуштен сам себи и без пружања помоћи, старања, надзора и заштите. У таквим ситуацијама криминално политички није оправдано изрећи условну осуду, али ни казну затвора. Стога, на располагању суду је условна осуда са заштитним надзором, чиме се настоји осуђени подвргнути одређеном виду третмана на слободи, од којег се може очекивати да ће на осуђеника деловати тако да убудуће неће вршити кривична дела. Сврха изрицања заштитног надзора је да се одређена особа не искључи из друштва, већ да, уз помоћ и надзор друштвене заједнице, добровољно, личним поступцима, радом и односом према уклањању штетних последица изазваних извршењем кривичног дела, развије свест и одговорност о штетности свог понашања које га је довело у критичну ситуацију.¹⁴

Приликом одабира да ли да изрекне обичну условну осуду или условну осуду са заштитним надзором, суд посебно узима у обзир личност учиниоца. На основу анализе личности учиниоца, његових навика, склоности, ранијег живота, суд ће одлучити да ли да изрекне условну осуду са заштитним надзором, и одредити обавезе уз заштитни надзор за које се може очекивати да ће на учиниоца деловати тако да у будуће не врши кривична дела. Сходно томе, тежина кривичног дела не представља кључни критеријум за одређивање заштитног надзора. Суд приликом одабира да ли да изрекне само условну осуду или условну осуду са заштитним надзором, као критеријум на основу којег ће донети одлуку неће узети тежину кривичног дела, већ ће у обзир узети личност учиниоца. Тежина кривичног дела, односно извршење тежег кривичног дела не значи нужно и одређивање заштитног надзора. Дакле, за одређивање заштитног надзора није критеријум тежина кривичног дела, већ личност учиниоца. То произилази из циља и сврхе условне осуде са заштитним надзором, а то је пружање помоћи учиниоцу кривичног дела и вршење надзора над његовим понашањем.

¹³ Зоран Стојановић, *op. cit.*, стр. 23.

¹⁴ Dalibor Doležal, *Voditelj zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu i rad za opće dobro na slobodi, Kriminologija i socijalna integracija*, 14 (2), 2006, стр. 38.

Садржина заштитног надзора

Заштитни надзор, као елемент ове условне осуде, се испољава кроз обавезе које суд у условној осуди изриче учиниоцу кривичног дела.¹⁵ Садржај заштитног надзора прописан је у члану 73 КЗ-а и може обухватати једну или више од следећих обавеза:

- јављање органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди;
- оспособљавање учиниоца за одређено занимање;
- прихватање запослења које одговара способностима учиниоца;
- испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања деце и других породичних обавеза;
- уздржавање од посеђивања одређених места, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела;
- благовремено обавештавање о промени места боравка, адресе или радног места;
- уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића;
- лечење у одговарајућој здравственој установи;
- посеђивање одређених професионалних и других саветовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима;
- отклањање или ублажавање штете причињене кривичним делом, а нарочито измирењем са жртвом учињеног кривичног дела.

Заштитни надзор се састоји од мера које имају за циљ заштиту осуђеног и надзор над њим. Нагласак заштитног надзора је да се кроз одређивање обавеза, на осуђеног делује тако да коригује своје понашање и да се суздржава од криминалних радњи. Суд у пресуди осуђеном може одредити једну или више обавеза. По правилу, ако се суд одлучи да изрекне условну осуду са заштитним надзором, требао би обавезно изрећи и обавезу која се састоји у јављању органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди. Наиме, без одређивања ове обавезе било би готово немогуће и реализовати заштитни надзор. Поред ове обавезе суд може изрећи и неку од преосталих девет обавеза које су му на располагању. Приликом одређивања мера које осуђени мора да изврши суд је у обавези да онда када постоји потреба за то, осуђеном и ближе одреди садржај ових обавеза. Наиме, неке од тих обавеза захтевају конкретизацију (на пример код обавеза уздржавања од посеђивања одређених места, локала или приредби морају се одредити та места, локали или приредбе) да би се могле извршавати од стране условно осуђеног.¹⁶ Како суд у неким ситуацијама у моменту доношења одлуке, ипак неће бити у могућности да изврши конкретизацију и ближе одреди садржај наметнутих обавеза, то онда треба препустити органу надлежном за извршење заштитног надзора. Дакле, онда када је у могућности, суд треба да изврши конкретизацију појединих обавеза, а ако то није могуће урадити у моменту доношења одлуке, кон-

---

¹⁵ Милош Бабић, Иванка Марковић, *Кривично право – општи дио*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука, 2008, стр. 438.

¹⁶ Зоран Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, ЈП Службени гласник, Београд, 2012, стр. 301.

кретизацију треба препустити поверенику који је задужен за извршење условне осуде са заштитним надзором.

Суд на располагању има велики број обавеза које може наметнути осуђеном. Све те мере нису у потпуности подређене надзору и заштити, али се свакако при одређивању било које мере настоји задовољити тај циљ. Такође, неке од наведених обавеза изазивају дилему да ли их је било оправдано прописати с обзиром на то да су нереалне (на пример прихватање запослења које одговара способностима осуђеног) или је њихово испуњавање тешко надzirати.¹⁷ При избору обавеза које су прописане у члану 73 КЗ-а и одређивања њиховог трајања, суд ће нарочито узети у обзир године живота учиниоца, његово здравствено стање, склоности и навике, побуде из којих је извршио кривично дело, држање после извршеног кривичног дела, ранији живот, личне и породичне прилике, услове за испуњење наложених обавеза, као и друге околности које се односе на личност учиниоца, а од значаја су за избор мере заштитног надзора и њихово трајање.¹⁸ Приликом одабира обавеза које осуђени мора да извршава током трајања заштитног надзора, суд ће посебно узети у обзир све околности које се односе на личност учиниоца. Пре одређивања обавеза које се реализују путем заштитног надзора суд најпре мора добро да упозна личност учиниоца. Ово је разумљиво из разлога што се од тих обавеза очекује да на учиниоца делују тако да се суздржава од криминалних радњи и да се путем третмана на слободи код учиниоца постигне ресоцијализација.¹⁹ Основна сврха налагања извршења једне или више наведених обавеза је усмеравање живота и понашања осуђеног лица у смислу постављања друштвено корисних циљева а тиме и онемогућавање поновног извршења кривичног дела условно осуђеног лица.²⁰

За разлику од англо-америчког система условне осуде и неопходне сагласности осуђеног са обавезама које су му наметнуте, код условне осуде са заштитним надзором наше кривично законодавство, не тражи сагласност осуђеног, за примену било које од прописаних обавеза. Дакле, суд приликом одређивања обавеза и изрицања условне осуде, неће тражити сагласност осуђеног већ ће условну осуду и обавезе из заштитног надзора изрећи уколико су испуњени други тражени услови. Тражење сагласности учиниоца кривичног дела са обавезама које су му одређене уз условну осуду код англо-америчког правног система је донекле и логчно. Имајући у виду да суд код овог система условне осуде учиниоцу уопште не утврђује казна, већ се поступак аутоматски одлаже и изриче се условна осуда, логично је да суд тражи сагласност од учиниоца за испуњење одређених обавеза а самим тим и за одлагање кривичног поступка. Нелогично би било да суд одлаже кривични поступак, а да не

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09 и 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, члан 74.

¹⁹ Више о ресоцијализацији у: Јоко Драгојловић, Проблем реинтеграције бивших затвореника у друштвену заједницу, *Култура полиса*, 11 (25), 2014, стр. 433-444.

²⁰ Десанка Лазаревић, *Краткотрајне казне затвора*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 1974, стр. 112.

постоји сагласност учиниоца са изрицањем условне осуде и обавезама које су му у наметнуте. У нашем кривичном законодавству није неопходна сагласност учиниоца за наметнуте обавезе, али како је код нас поступак окончан а казна утврђена, једноставно је опозвати условну осуду и изрећи утврђену казну у условној осуди, у случају неиспуњавања обавеза из заштитног надзора. Дакле, неиспуњавање обавеза из заштитног надзора, а самим тим и евентуално опозивање условне осуде у англо-америчком систему производи „веће последице“ и враћа поступак на почетак, шта подразумева утврђивање и изрицање казне, за разлику од француско-белгијског система где је казна утврђена приликом изрицања саме условне осуде. Међутим и поред тога што се не тражи изричита сагласност од учиниоца са обавезама које су му одређене, суд ће узети у обзир и његову спремност да наметнуте обавезе реализује. Дакле, иако пристанак осуђеног приликом стављања под заштитни надзор и одређивање обавеза није потребан (за разлику од условне осуде англо-америчког типа, тј. пробације), ипак је његова спремност да испуњава постављене обавезе због саме природе тих обавеза и сврхе заштитног надзора веома важна околност коју суд треба да има у виду.²¹ Ипак, тамо где би суд оценио да не постоји спремност за извршавањем обавеза из заштитног надзора, изрицање условне осуде би криминално-политички било неоправдано. Неспремност учиниоца да испуњава наметнуте обавезе и придржава се упуштава која добија од стране повереника, довело би у питање основаност изрицања условне осуде са заштитним надзором, као и саме условне осуде. Стога, иако није потребна изричита сагласност учиниоца са изрицањем условне осуде са заштитним надзором и обавезама које тај надзор подразумева, суд би ипак морао узети у обзир и спремност учиниоца да испуњава наметнуте обавезе и придржава се ограничења које одреди суд. У супротном довела би се у питање основаност и сврха изрицања условне осуде са заштитним надзором, као и обичне условне осуде.

Трајање заштитног надзора

Приликом доношења пресуде о изрицању условне осуде са заштитним надзором, суд ће условно осуђеном поставити једну или више обавеза које чине садржај заштитног надзора. У тој истој пресуди суд је дужан ако је то могуће, да ближе конкретизује садржај заштитног надзора, одреди садржину обавеза као и начин њиховог извршења. Дакле, само обавезе које су изричито наведене у пресуди од стране суда могу бити постављене осуђеном током трајања заштитног надзора. Међутим, суд има на располагању на основу поднетих извештаја и предлога надлежних органа (повереника) у току трајања заштитног надзора да поједине обавезе укине или замени другим.²²

---

²¹ Зоран Стојановић, Коментар Кривичног законика, *op. cit.* стр. 302.

²² Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09 и 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, члан 75, став 2.

Означеном судском одлуком којом се одређује заштитни надзор, истовремено се одређивањем појединих обавеза, које чине садржину заштитног надзора одређује и време трајања заштитног надзора.²³ Време трајања заштитног надзора утврђује се у оквиру трајања рока проверавања утврђеног у условној осуди. Трајање заштитног надзора не мора трајати током целог времена проверавања. Оно може трајати и краће и то у два случаја:²⁴

- могуће је да суд приликом изрицања условне осуде одреди да заштитни надзор траје краће од времена проверавања и
- ако у току времена трајања заштитног надзора суд утврди да је испуњена његова сврха може га укинути и пре истека времена на које је одређен.

Дакле, трајање заштитног надзора не мора да се поклапа са временом проверавања одређеним у условној осуди, а самим тим и са трајањем условне осуде. У суштини, трајање заштитног надзора као и обавезе које су садржане у заштитном надзору одређују се спрам личности осуђеног. Онда када суд процени да спрам личности осуђеног, трајање заштитног надзора није неопходно током целог времена проверавања, одмах ће у пресуди то и назначити. Ако током трајања заштитног надзора на основу извештаја повереника дође до уверења да је сврха кажњавања односно изрицања заштитног надзора постигнута, суд ће такође заштитни надзор укунути. У овим ситуацијама када заштитни надзор траје краће од трајања условне осуде осуђеник једним делом извршава условну осуду са заштитним надзором, а једним делом (током преосталог времена проверавања) извршава класичну условну осуду.

Последице неиспуњавања обавезе заштитног надзора

У случају да осуђени коме је изречена условна осуда са заштитним надзором не испуњава обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути или може раније обавезе заменити другим обавезама или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања или опозвати условну осуду.²⁵

Суд би осуђеног ако не испуњава обавезе одређене заштитним надзором требао опоменути онда када сматра да ће на тај начин успети да делује на њега тако, да убудуће пристане да испуњава обавезе одређене заштитним надзором и подвргне се одређеном виду третмана на слободи. Дакле, овде суд покушава максимално да одложи примену неке теже мере, као што је на пример опозивање условне осуде и изрицање казне и настоји да још једном да шансу осуђенику и мотивише га да поштује обавезе које су одређене заштитним надзором.

Суд би по правилу, осуђенику у случају неиспуњавања обавеза које су му предвиђене заштитним надзором требао заменити другим, онда када про-

²³ Зоран Стојановић, Заштитни надзор у КЗ СР Србије са освртом на решење у КЗ Република и Покрајина, *Правни живот* 31 (5-6), 1982, стр. 720.

²⁴ Зоран Стојановић, *Кривично право—општи део*, Правна књига, Београд, 2007, стр. 306.

²⁵ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09 и 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, члан 76.

цени да осуђеник није у могућности без своје кривице да наметнуте обавезе извршава, или онда када ипак дође до уверења да ће се сврха изрицања условне осуде са заштитним надзором боље остварити применом неке друге обавезе. Суд би требало да продужи трајање заштитног надзора онда, када дође до уверења да осуђеник није испунио обавезе које су одређене заштитним надзором због сметњи које су постојале током трајања заштитног надзора, а које нису наступиле његовом кривицом, а које су у међувремену нестале. Дакле, тада је криминалнополитички оправдано да суд продужи трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања које је одређено у условној осуди. На тај начин даје се могућност осуђенику да испуни обавезе одређене заштитним надзором и да успешно приведе крају извршење условне осуде са заштитним надзором, а самим тим и спречи њено опозивање.

Најзад, суд у случају неиспуњавања обавеза које су одређене заштитним надзором, може опозвати условну осуду. Суд би по правилу требао да опозове условну осуду онда када дође до уверења да осуђени неће и не жели да се подвргне третману на слободи и када не жели да испуњава обавезе одређене заштитним надзором. Услед тога, сама сврха изрицања условне осуде са заштитним надзором се не остварује и суд има само једну могућност, а то је опозивање условне осуде и изрицање утврђене казне из условне осуде. Оно што је код опозивања условне осуде са заштитним надзором услед неиспуњавања обавеза, спорно, јесте, у којем је року опозивање условне осуде могуће извршити. Да ли само у току трајања времена проверавања, или у року од годину дана након протеча времена проверавања, како је то утврђено у случају да условно осуђени који није стављен под заштитни надзор, али му је постављена нека обавеза уз условну осуду, ту обавезу не испуни. С обзиром на то да КЗ поред ове ситуације кад се осуђеном условна осуда може опозвати и после протеча времена проверавања наводи само случај када осуђени у току времена проверавања учини кривично дело које повлачи опозивање условне осуде, а то је пресудом утврђено тек после времена проверавања (а не и случај кад условно осуђени који је стављен под заштитни надзор не испуњава постављене обавезе), то се у том случају условна осуда не би могла опозвати након истека времена проверавања.²⁶

Дакле, до опозивања условне осуде са заштитним надзором због неиспуњења обавеза може доћи само у току времена проверавања, а не и после тога (као код обичне условне осуде када се услед неиспуњавања обавеза условна осуда може опозвати у року годину дана од протеча времена проверавања). Законодавац је овде изричит и како наводи професор Зоран Стојановић не може се прихватити тумачење применом аналогije, јер се ради о обавезама које су код условне осуде са заштитним надзором по својој природи, карактеру и циљу сасвим другачије од обавеза из члана 65 став 2 КЗ-а.²⁷ Обавезе које се одређују уз заштитни надзор су обавезе које се континуирано морају изврша-

²⁶ Зоран Стојановић, Кривично право – општи део, *op. cit.* стр. 306.

²⁷ Зоран Стојановић, Условна осуда са заштитним надзором са аспекта предстојеће примене, *op. cit.*, стр. 27.

вати и које представљају одређени вид помоћи, старања, надзора и заштите. Реч је о третману на слободи и он се континуирано одвија током трајања заштитног надзора. Насупрот томе, мере које се одређују уз условну осуду (враћање имовинске користи, накнада штете проузроковане кривичним делом и друге кривичноправне мере) су по правилу једнократне и њихов примарни циљ није поправљање учиниоца, нити имају карактер третмана на слободи. Оне представљају мере којима се настоји поправити нарушено стање које је настало извршењем кривичног дела. Како се некада рок за испуњење ових обавеза може поклапати са завршетком времена проверавања, логично је да се даје додатни рок (после завршетка времена проверавања) за опозивање условне осуде због неиспуњења обавеза. Овог додатног рока код обавеза које су одређене заштитним надзором нема, јер је другачија садржина и сврха тих мера. Дакле, обавезе које се одређују уз заштитни надзор су усмерене на поправљање учиниоца и представљају одређени вид третмана на слободи и извршавају се континуирано, од почетка до краја трајања заштитног надзора. Како је потребно да се ове обавезе извршавају континуирано (дакле није реч о једнократним обавезама) није неопходно прописивати додатни рок у ком се условна осуда са заштитни надзор може опозвати, односно није неопходно да се ова условна осуда може опозвати и након завршетка времена проверавања.

Условна осуда са заштитним надзором – практични проблеми

Иако условна осуда са заштитним надзором у наше кривично законодавство не представља новину, ова кривична санкција се до сада у пракси скоро уопште није примењивала. Међутим, опште је познато да сваки нови институт у праву уопште, па и кривичном праву, тешко пробија пут у оживотворењу, поготово када је његова реализација повезана са организацијом пратећих (извршних) служби и институција.²⁸ Основни разлог непримењивања ове санкције у пракси је тај што нису створени адекватни услови за њену примену са једне стране, док са друге стране реч је о институту који потиче из англосаксонског правног система и не представља део наше правне традиције, па је стога код одређеног броја судија постојала и скептичност по питању делотворности ове кривичне санкције. Међутим, највећи проблем свакако је био у томе што се извршење условне осуде са заштитним надзором препуштало органу старатељства, који чини се, ипак није био орган који је извршење ове кривичне санкције могао на прави начин реализовати. Стога, имали смо ситуацију да је постојала законска могућност изрицања условне осуде са заштитним надзором, јер је она била прописана у КЗ-у, али нису постојали адекватни услови за њену практичну примену. Управо из тог разлога се једно време и предлагало укидање ове кривичне санкције. Међутим, то што нису створени услови за њену примену, свакако не представља разлог за њено укидање. Свакако је боље уложити напор и обезбедити материјалне и кадровске услове за извршење ове

²⁸ Милош Бабић, Алтернативе казни затвора у циљу ефикасне борбе против криминалитета, *Југословенска ревија за криминологију и кривично право*, 35 (2-3), 1997, стр. 135.

санкције која се у многим земљама показала делотворном, него је једноставно укинути.²⁹

Како је орган старатељства субјекат који није био довољно оспособљен за извршење ове кривичне санкције, заштитни надзор се у пракси уопште није ни примењивао. Нови Закон о извршењу кривичних санкција у том погледу прописује другачије решење, прописујући да се извршење заштитног надзора поверава Управи за извршење заводских санкција Министарства правде, која ће имати посебне службенике (поверенике) за извршење условне осуде са заштитним надзором. Основни циљ деловања повереничке службе је пружање помоћи осуђеним лицима који своју санкцију издржавају на слободи, као и успешна социјална интеграција осуђене особе. Ка о што смо напоменули, условна осуда са заштитним надзором код нас до сада није нашла адекватну практичну примену. Свакако да разлоге за то треба тражити у томе што нису створени адекватни практични услови за њену примену. Ти практични проблеми и немогућности примене условне осуде са заштитним надзором се углавном односе на недостатак финансијских средстава као и недостатак организационе структуре и адекватно обучених лица која могу обављати посао повереника. За неадекватну примену условне осуде са заштитним надзором, донекле се кривица можда може приписати и судовима. Судије се нису одлучивале за изрицање ове кривичне санкције јер су са једне стране били скептични по питању њеног извршења, док са друге стране, одређене обавезе које су одређене уз заштитни надзор су биле несхватљиве за судију у смислу могућности њиховог спровођења, а реч је о следећим обавезама: посеђивање одговарајућих професионалних, психолошких или других саветовалишта, прихватање запослења које одговара способностима учиниоца, уздржавање од посеђивања одређених места, локала или приредби, док су друге обавезе као што су: лечење у одговарајућој здравственој установи и уздржавање од употребе дроге или алкохола, биле изрицане као мере безбедности уз условну осуду.³⁰

Закључак

Када је реч о условној осуди са заштитним надзором, можемо закључити да она не представља посебну кривичну санкцију, већ је реч о модалитету условне осуде. Њеним прописивањем у наше кривично законодавство створени су услови за широм применом условне осуде. Условна осуда са заштитним надзором има за циљ појачан утицај на учиниоца током времена проверавања. Заштитним надзором настоји се надоместити основна замерка француско-белгијском систему условне осуде, а то је одсуство било какве помоћи осуђеном током трајања времена проверавања. Условном осудом са заштитним надзором постиже се одређени вид третмана на слободи. Основни циљ и сврха условне осуде са заштитним надзором је да се према учиниоцу лакшег

²⁹ Зоран Стојановић, Коментар Кривичног законика, *op. cit.* стр. 301.

³⁰ Новица Пековић, Алтернативне кривичне санкције – практични проблеми, *Билтен судске праксе Врховног суда Србије*, бр. 2, 2006, стр. 37.

кривичног дела код којег се са сигурношћу не може очекивати да неће наставити са вршењем кривичних дела, не примени краткотрајна казна затвора, већ да му се пружи одређена помоћ и надзор на слободи, како би кориговао своје понашање и вратио се у потпуности животу који је у складу са кривичноправним нормама. Међутим, иако условна осуда са заштитним надзором представља веома ефикасно средство у борби против криминалитета, тј. иако је реч о веома ефикасној кривичној санкцији, она у Србији још увек нема адекватну примену. Основни разлог недовољне примене ове кривичне санкције је првобитно био у томе што нису постојали адекватни технички, материјални, ни персонални услови за њеном применом. Међутим, данас је ситуација другачија, много тога је урађено по питању адекватног извршења условне осуде са заштитним надзором, али њена примена још увек није на жељеном нивоу. Разлог овоме се свакако може тражити у недостатку свести о ефикасности ове кривичне санкције, недовољном поверењу судија у ову кривичну санкцију и слично.

Литература:

1. Babić, M., (1997). Alternative kazni zatvora u cilju efikasne borbe protiv kriminaliteta, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, 35 (2-3), str. 131-146.
2. Babić, M., Marković, I., (2008). *Krivično pravo – opšti dio*, Pravni fakultet Banja Luka, Banja Luka.
3. Dragojlović, J., (2014). Problem reintegracije bivših zatvorenika u društvenu zajednicu, *Kultura polisa*, 11 (25), str. 433-444.
4. Đokić, I., Uslovna osuda, (22. 07. 2017.) preuzeto sa: http://www.harmonius.org/sr/publikacije/clanci/ivan-djokic/Uslovna_osuda.pdf ,
5. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, *Sl. glasnik RS*, br. 55/14.
6. Плић, З., (2010). *Zaštitni nadzor uslovno osuđenih lica – alternativa koja obećava u*: Vesna Žunić-Pavlović et. al. (urednici) *Prevenција i tretman poremećaja ponašanja*, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, Beograd, str. 217-238.
7. Jovašević, D., Stevanović, Z., (2007). *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.
8. Konstantinović-Vilić, S., Kostić, M., (2011). *Penologija*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš.
9. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 – ispr., 107/05 – ispr., 72/09 i 111/09 i 121/12, 104/13, 108/14, 94/16.
10. Lazarević, D., (1974). *Kratkotrajne kazne zatvora*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.
11. Peković, N., (2006). Alternativne krivične sankcije – praktični problemi, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije*, br. 2, 2006, str. 36-51.
12. Stevanović, Z., Igrački, J., (2013). Alternativne sankcije i probacijski sistem u Srbiji, *Pravna riječ*, 10 (37), str. 339-352.
13. Stojanović, Z., (1979). Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom sa aspekta predstojeće primene, *Pravni život*, 28 (10), str. 17-34.
14. Stojanović, Z., (1982). Zaštitni nadzor u KZ SR Srbije sa osvrtom na rešenje u KZ Republika i Pokrajina, *Pravni život* 31 (5-6), str. 710-724.

15. Stojanović, Z., (2007). *Krivično pravo—opšti deo*, Pravna knjiga, Beograd.
16. Stojanović, Z., (2012). *Komentar Krivičnog zakonika*, JP Službeni glasnik, Beograd.
17. Doležal, D., (2006). Voditelj zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu i rad za opće dobro na slobodi, *Kriminologija i socijalna integracija*, 14 (2), стр. 37-50.
18. Horvatić, Ž., (1978). Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom u novom jugoslovenskom krivičnom pravu, *Naša zakonitost*, Zagreb, 32 (16), стр. 29-39.
19. Milivojević, L., Tomašković, R., (2011). Sustav probacije u Republici Hrvatskoj i alternative kazni zatvora, *Policijaska sigurnost*, 20 (1), стр. 47-58
20. Uzelac, S., (2002). Zaštitni nadzor – metodika socijalno-pedagoškog rada, *Globus i ERF*, Zagreb.

SUSPENDED SENTENCE WITH SUPERVISION IN CRIMINAL LEGISLATION OF SERBIA

Summary: Suspended sentence with supervision aims to have an increased impact on the perpetrator during the time of checking. Protective Supervision seeks to replace the main gripe of Franco-Belgian system of a suspended sentence, and that is the absence of any help convict during the checking period. A suspended sentence with protective supervision allows a certain form of treatment at liberty. If a suspended sentence, as a warning measure with a threat of punishment, is a special precautionary measure, which counts on the strengths and abilities of the perpetrator himself, that without help from the side, during the checking period, he leads a regular life, suspended sentence with protective supervision, with regard to its entire content, certainly is more than that. With its obligations and orders, which are imposed on the perpetrator, it also determines the scope of the engagement of the Commissioner for Protection Supervision. It represents a kind of treatment of prisoners at liberty and therefore represents a complete special preventive measure.

Key words: suspended sentences with protective supervision, pronouncing of suspended sentence, content of protective supervision, treatment at liberty